

5.12.2002

2359/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus

OPISKELIJOIDEN OIKEUSTURVA KONSERVATORIOSSA

1

KANTELU

A on yhdessä viiden muun konservatorion entisen ja nykyisen opiskelijan kanssa osoittanut eduskunnan oikeusasiamiehelle 10.10.2000 kantelukirjoituksen. He saattavat oikeusasiamiehen tiedoksi opiskelijan oikeusturvaa koskevat vakavat puutteet konservatoriossa.

Kirjoittajat kertovat, että he olivat 7.4.2000 valittaneet konservatorion rehtorille B:lle ja konservatorion kannatusyhdistys ry:n hallitukselle pianonsoiton yliopettajan C:n toiminnasta. Kantelijoiden mielestä konservatorion hallinto ei kuitenkaan ollut tarkastellut valitusta puolueettomasti eikä selvittänyt opiskelijoiden ongelmia.

Lisäksi rehtori B oli kantelijoiden kertoman mukaan loukannut tietosuojalakia ja opiskelijoiden mainetta musiikkiyhteisössä sekä ollut haluton selvittämään ja kuulemaan ongelmia. Opiskelua konservatoriossa olivat lisäksi vaikeuttaneet opetussuunnitelman puuttuminen keski-asteella vuosina 1994-1995 aloittaneilla opiskelijoilla ja opettajista koostuneen konservatorion johtokunnan jäävyys valvoa opetustoimia. Kantelijat viittaavat myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 24 (koulutuksen arviointi), 31 (opiskeluaika) ja 36 (opiskelijoiden kuuleminen) §:n säännöksiin, jotka eivät heidän opiskeluaikanaan vuosina 1995-2000 olleet toteutuneet konservatoriossa.

A ja hänen asiakumppaninsa pyytävät oikeusasiamiestä tutkimaan, oliko opiskelijan oikeusturvaa loukattu konservatoriossa.

Kirjoitukseen on liitetty opiskelijoiden valitus yliopettaja C:stä ja muitakin konservatorion toimintaa koskevia asiakirjoja.

2

SELVITYKSET JA VASTINE

Opetushallitus antoi asiassa 2.1.2001 lausunnon ja 28.6.2002 selvityksen. A ja muut antoivat 26.2.2001 asiassa vastineensa.

Konservatorion uusi rehtori lähetti 27.5.2002 tänne selvityksenä konservatorion hallituksen 20.10.1998 vahvistaman johtosäännön sekä pöytäkirjanotteet konservatorion kannatusyhdistyksen kokouksista ---.

Lisäksi pyysin 9.8.2002 perustuslain (731/1999) 111 §:n 1 momenttiin ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain (634/1998) 6 §:ään viitaten lääninhallituksen selvityksen ja lausunnon asiasta. Edellytin, että lääninhallitus toimittaa tarvittaessa tarkastuksen konservatoriossa. Lausunnossa tuli kiinnittää huomiota erityisesti konservatorion opiskelijoiden oikeusturvaan ja julkista tehtävää hoitavien valvottavien velvollisuuksien täyttämiseen.

Lääninhallitus laati muistion konservatoriossa 4.10.2002 pidetystä kuulemistilaisuudesta ja antoi 28.10.2002 lausuntonsa. Lääninhallitus täydensi 27.11.2002 antamaansa selvitystä ja lausuntoa, koska konservatorio oli 12.11.2002 kommentoinut kuulemistilaisuudesta laadittua muistiota. Lääninhallitus täydensi vielä 3.12.2002 sähköpostitse lausuntoaan erityisesti konservatoriota koskevan lainsäädännön osalta.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusasiamiehen toimivalta

Perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamies valvoo tehtävänsä hoitaessaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Konservatorion ylläpitäjänä, on yksityinen kannatusyhdistys. Oppilaitoksen hallituksen --- vahvistaman johtosäännön mukaan konservatorion toiminnassa noudatetaan voimassa olevia alaa koskevia säännöksiä ja niiden nojalla opetusviranomaisten antamia määräyksiä sekä mainitun johtosäännön määräyksiä. Konservatoriossa annetaan johtosäännön 3 §:n mukaan ammattikoulutusta siten, kuin siitä on säädetty tai määrätty sekä konservatorioon kuuluvassa musiikkiopistossa perusopetusta ja valmennusta ammatillisiin opintoihin. Johtosäännön 5 §:n mukaisia konservatorion hallintoelimiä ovat talous- ja henkilöstöhallinnon osalta ylläpitäjän hallitus ja opetushallinnon osalta johtokunta.

Musiikkioppilaitoksista annettu laki (516/1995) tuli voimaan 1.8.1995. Tuon lain 2 §:n mukaan musiikkioppilaitosta voi ylläpitää opetusministeriön luvalla kunta tai kuntayhtymä taikka rekisteröity yhteisö tai säätiö. Lain 3 §:n mukaan laissa tarkoitettuja musiikkioppilaitoksia olivat musiikkiopistot ja konservatoriot, joissa molemmissa annettiin ammattiopintoihin valmentavaa ja muuta perusopetusta sekä konservatorioissa erityisesti alan ammatillista koulutusta.

Sittemmin säädettiin ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (630/98; voimaan 1.1.1999), jonka 1 luvun 1 §:n mukaan tätä lakia sovelletaan nuorille ja aikuisille annettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen ja siinä suoritettaviin tutkintoihin. Tällä lailla kumottiin muun ohella siihen saakka voimassa ollut ammatillisista oppilaitoksista 10.4.1987 annettu laki (487/1987). Taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) voimaan tullessa 15.6.2000 toiminnassa olleet musiikkioppilaitoksista annetussa lain mukaiset oppilaitokset jatkoivat ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Totean lisäksi, että valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettua lakia (634/1998, voimaan 1.1.1999) sovelletaan valtion tai rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämään koulutukseen, josta säädetään mm. ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) ja taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998). Tämän lain 7 §:n mukaan mainitussa laissa tarkoitettuun rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämään koulutukseen sovelletaan hallintomenettelylakia (598/1982).

Konservatorio on nyt puheena olevina vuosina 1995-2000 antanut ammatillista opetusta ja hoitanut tältä osin julkista tehtävää vaikkakin kannatusyhdistyksen hallinnoimaksi järjestäytyneenä. Kun A:n ja muiden kantelu koskee opiskelijan oikeutta saada opetusta sekä muita opintoihin ja opiskelijoiden oikeusturvaan liittyviä asioita, katson kantelussa tarkoitetun asian kuuluvan näiltä osin eduskunnan oikeusasiamiehen valvontavallan piiriin. Totean kuitenkin, että oikeusasiamies ei voi lailli-

suosvalvonnassaan puuttua opetuksen käytännön järjestämiseen eikä arvioida opetuksen musiikkipedagogisesti tarkoituksenmukaista sisältöä.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ei tutki kantelua, joka koskee yli viittä vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä. Olen siten jättänyt kantelun tutkimatta siltä osin kuin se kohdistuu aikaan ennen 26.10.1995 konservatoriossa annettuun opetukseen ja tapahtumiin.

3.2

Opiskelijoiden oikeusturva konservatoriossa

Kantelusta ja lääninhallituksen minulle 28.10.2002 antamasta selvityksestä ilmenee, että konservatorion hallinto ja opetus on järjestetty opetuslainsäädännön edellyttämällä tavalla. Konservatoriossa oli laadittu opetussuunnitelmia, vaikkakin siirtymävaiheessa oli ollut voimassa kolmekin eri opetussuunnitelmaa. Selvityksistä ei myöskään ilmene, että oppilaitoksen henkilöstö olisi rikkonut vaitiolovelvollisuuttaan. Oikeusasiamiehellä on myös aloitemahdollisuus eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan. Tämä säännös valtuuttaa oikeusasiamiehen tekemään tarvittaessa esityksiä valtioneuvostolle tai muille lainsäädännön valmistelusta vastaaville elimille säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiensa puutteiden johdosta. Katson, ettei minulla ole myöskään mainituissa säännöksissä tarkoitettua syytä puuttua yleisellä tasolla konservatorion toimintaan vaan nykyiset säännökset ovat sinänsä riittävät takaamaan opiskelijoiden oikeusturvan edellyttäen, että niitä konservatoriossa noudatetaan.

Lääninhallitus on kuitenkin pyynnöstäni konservatoriossa 4.10.2002 tekemässään käynnissä ja kuulemisessa todennut eräitä epäkohtia konservatorion toiminnassa. Opiskelijat olivat kokeneet epätietoisuutta opinnoistaan ja henkilösuhteet eräiden opiskelijoiden ja opettajien, erityisesti konservatorion nykyisen sivutoimisen tuntiopettajan C:n, välillä olivat kärjistyneet. Eri opetussuunnitelmia koskevassa tiedotuksessa opiskelijoille oli konservatoriossa ollut puutteita. Psykologi oli 2.5.2000 kuulemistilaisuuden järjestämisessä ollut ulkopuolinen asiantuntija mutta oli havainnoitsijan roolistaan huolimatta toiminut lääninhallituksen mukaan liian aktiivisesti.

Lääninhallitus katsoo lisäksi, että konservatorio oli epäonnistunut kolmesta eri opintosuunnitelmasta tiedottamisessa ja että konservatorion on myös syytä kiinnittää huomiota ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 4 §:n mukaisen opinto-ohjauksen tehostamiseen. Lääninhallitus katsoo edelleen, ettei edes taidealan oppilaitosten opettajien tule käyttää opiskelijoiden kuullen ilmaisuja, jotka opiskelijat kokevat itseään loukkaaviksi. Lääninhallituksen mielestä taiteilijan vapaus ei ulotu opettajalle kuuluvaan opetustyöhön.

Lääninhallitus pitää kantelukirjoituksen laatimisen perimmäisenä syynä epäluottamusta, joka olisi ollut vältettävissä oikeanlaisella tiedottamisella ja menettelytavoilla. Myös ammattikorkeakoulujärjestelmään siirtyminen vuonna 1999 oli aiheuttanut henkilöstöriitoja.

4

OIKEUSASIAMIEHEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE

Lääninhallitus on minulle 28.10.2002 antamassaan selvityksessä todennut eräitä perustuslain (731/1999) 21 §:n tarkoittaman hyvän hallinnon vastaisia epäkohtia 1990-luvun lopulla konservatorion toiminnassa ja opiskelijoiden kohtelussa. Viittaan tältä osin lääninhallituksen selvitykseen ja lausuntoon sekä niihin liittyvään, 4.10.2002 toteutetun kuulemisen perusteella laadittuun muistioon. Saatan edellä mainitut, lausunnossa todetut toiminnalliset puutteet konservatoriolle vastaisen varalle tiedoksi. Asiaan liittyvät mahdolliset seuranta- tai jatkotoimenpiteet kuuluvat lääninhallituksen

sivistysosastolle. Koulutuksen järjestäjällä on kuitenkin ensisijainen vastuu toimintansa kehittämisestä. Kantelu ei anna minulle laillisuusvalvonnan kannalta ainakaan tässä vaiheessa aihetta enempään.

A:n ja hänen asiakumppaneittensa kirjoitusten liitteet palautetaan tämän vastaukseni ohella. Samalla oheistan tähän päätökseeni heille jäljennökset lääninhallituksen antamista selvityksistä ja lausunnoista. A ilmoittanee tästä vastauksestani asiakumppaneilleen. Oikeusasiamiehen tehtävistä ja toimivallasta kantelijat saavat lisätietoja oheisesta esitteestä ja Internetistä eduskunnan kotisivulta <http://www.eduskunta.fi>.